

ELSŐ FEJEZET

Érték – ez nem egyszerűen csak egy szám!

A terep feltérképezése

Oscar Wilde egyszer úgy írta le a cinikus embert, mint aki ismeri mindennek az árát, de nem ismeri semminek sem az értékét. Ugyanez mondható el azokról a befektetőkről is, akik a befektetést játszmának tekintik, győzelemnek pedig azt, hogy kitűnnek a többiek közül.

A józan befektetéstől azt várjuk el, hogy a befektető nem fizet többet a megszerzendő vagyonelemért, mint amekkora annak az értéke. Ha elfogadjuk ezt a tételt, akkor ebből az következik, hogy még a vásárlás előtt meg kell próbálnunk értékelni a megvenni szándékozott dolgot. Már hallok is azt az érvelést, hogy az érték szubjektív dolog, és bármekkora ár indokolható azzal, hogy léteznek olyan (más) befektetők, akik számára a befektetés megéri ezt az összeget. Ez nyilvánvalóan abszurd felvetés! A (szubjektív) várakozásoknak kizárólagos szerepük lehet egy festmény vagy szobor esetében, de mi pénzügyi eszközt veszünk, mégpedig azért, hogy bezsebeljük belőle mindazokat a cash flow-kat, amelyeket várakozásunk szerint megkapunk. A részvény árát nem indokolhatjuk mindössze arra hivatkozva, hogy léteznek más befektetők, akik a jövőben többet fognak majd fizetni érte. Ez a gondolatmenet egy drága székfoglalós játékhoz lenne hasonló, ahol az a kérdés, hogy hol leszel éppen abban a pillanatban, amikor elhallgat a zene.

Az értékelés kétfajta megközelítése

Valójában tucatnyi értékelési modell létezik, de csak kétféle értékelési megközelítés: a *belső* és a *relatív* értékelés. *Belső értékelés* esetén egyszerű feltevésből indulunk ki: a vagyonelem belső értékét azok a pénzáramok határozzák meg, amelyeket a teljes (hátralévő) élettartama alatt – várakozásunk szerint – generálni fog, továbbá az is szerepet játszik, hogy mennyire érezzük bizonytalanoknak ezeket a pénzáramokat. A magas és állandó pénzáramlást biztosító vagyonelemek értékesebbek, mint az alacsony és ingadozó cash flow-jú eszközök. Többet kell fizetnünk azért az ingatlanért, amelynek hosszú távú bérlői magas bérleti díjat fizetnek, mint egy spekulatívabb másikért, amelyből nemcsak alacsonyabb bérletdíj-bevétel származik, de időről időre változik a bérbeadott terület aránya is.

Miközben elsősorban a belső értékelést kellene használni, mégis a legtöbb vagyonelemet relatívan értékelik. *Relatív értékelés* esetén azt nézzük meg, hogy a piac hogyan árazza a hasonló vagyonelemeket. Ha például egy ház értékét szeretnénk relatívan meghatározni, akkor azt fogjuk meg nézni, hogy a környéken mennyiért adtak el hasonló házakat. Részvények esetében a hasonló, vagyis azonos „peer groupba” tartozó részvények árazását vesszük alapul. Így például akkor fogjuk vásárlásra érdemesnek tartani az Exxon Mobil részvényét, amellyel a nyereségének nyolcszorosán kereskednek, ha a hasonló olajtársaságok részvényei a nyereségük tizenkétszeresén kelnek el. Mivel ez a megközelítés, ahol egyetlen számot rendelünk a vállalathoz vagy a vagyontárgyhoz, filozófiájában tér el a belső értékeléstől – ráadásul ezt a számot kevésbé az ún. fundamentumok, mint inkább az befolyásolja, hogy mások mennyit hajlandók fizetni –, ezért a továbbiakban az árazás (pricing) kifejezéssel illetjük a relatív értékelést.

A belső értékelés teljesebb képet mutat arról, hogy mi minden befolyásolja az üzletág vagy a részvény értékét, de vannak olyan időszakok, amikor az árazás realisabb becslést ad arra, hogy az aktuális piaci körülmények között mennyit kaphatunk az üzletágért vagy a részvényért. Mivel semmi nem gátol meg minket abban, hogy mindkét megközelítés alapján értéket rendeljünk ugyanahhoz a befektetéshez, ezért mindig világosan látnunk kell, hogy mi a feladatunk: értékelés vagy árazás. Hiszen eltérő eszköztárat kell használni a kitűzött feladat függvényében.

Miért érdekes mindez a számodra?

A befektetők nagyon különböző befektetési filozófiák mentén működnek a piacon. Egyesek az időzítésre figyelnek, és azelőtt akarnak vásárolni, mielőtt a piac meglódul felfelé. Mások abban hisznek, hogy a növekedési és jövőbeli eredménytermelő lehetőségek alapján tudnak mazsolázni a részvények közül.

Néhányan elmerülnek az árazási diagramokban, és technikai elemzőnek mondják magukat; mások pénzügyi arányokat számolnak ki, és a fundamentális elemzésre esküsznek. Ez utóbbi elemzés lefűr egészen a vállalat által megtermelhető cash flow-kig, és belőlük vezeti le az értéket. Egyesek a rövid távú nyereséget hajkurásszák, mások a hosszú távú értéknövekedésre játszanak. Az a tudás, hogy miként kell a vagyonelemeket értékelni, mindezen befektetők számára hasznos, csak a befektetési folyamat más és más pontján építenek rá. Az időzítésre figyelők rögtön a folyamat elején használhatják az értékelési vagy árazási eszközöket annak kiderítésére, hogy van-e az eszközöknek (részvényeknek, kötvényeknek vagy ingatlanoknak) olyan csoportja vagy osztálya, amelyet alul- vagy fölültértékel a piac. A mazsolázók egyes vállalatokra vonatkozóan értékelnek, keresve az olcsó és a drága részvényeket. Még a technikai elemzők (beleértve a chartistákat) is használhatják az értékelést arra, hogy megtalálják az irányváltásokat, például amikor megtörik a dráguló részvény pályája, és megindul lefelé (vagy megfordítva).

Az érték és/vagy az ár meghatározásának szükségessége egyre inkább kiterjed(t) a befektetéseken és a portfóliókezelésen túlra. Az értékelésnek és árazásnak valójában a vállalati életciklus minden szakaszában megvan a maga szerepe. Amikor egy kis magánvállalat növekedni akar, az árazás és értékelés kulcsszerepet kap a kockázati tőkések és más intézményi befektetők megszólításakor. Hiszen az a részvényhányad, amelyet ők kérnek a tőkejuttatásért cserébe, azon múlik, hogy saját várakozásuk alapján ők hogyan értékelik (árazzák) a céget. Amikor a vállalat növekszik és úgy dönt, hogy nyilvános kibocsátással lép a részvényt piacra, akkor szintén az értékességének felmérése alapján alakítják ki a kibocsátáskori ajánlati árat. A megállapodott cégek ismét az alapján döntenek befektetésekről, hitelfelvételről és a tulajdonosoknak szánt juttatásokról, hogy ezek a lépések várhatóan miként befolyásolják a (vállalatnak és részvényének

az) értékét. S a számvitel sem marad érintetlen. A számviteli standardok legmarkánsabb globális trendje az ún. valós értéken (fair value) történő kimutatás, amikor a vagyontárgyak értékelését a mérlegre alapozva, valós értéken végzik el, nem pedig a történelmi költségekből kiindulva. Ezért ha csak néha nézünk rá a pénzügyi kimutatásokra, akkor is szükségünk van az értékelési és az árazási alapok ismeretére.

Néhány igazság az értékelésről

Mielőtt elmerülnénk az értékelés mélységeiben, érdemes tisztáznunk néhány általános igazságot az értékelésről. Ennek nemcsak akkor veszed majd hasznát, ha másoktól kapott értékelésekkel kell foglalkoznod; hanem növeli a biztonságérzetet saját értékelések készítésekor is.

Minden értékelés elfogult

Szinte soha nem üres, fehér papírt magad elé téve vágsz bele a társaság vagy a részvény értékelésébe. Hanem már azelőtt van benyomásod, véleményed a cégről vagy a részvényről, mielőtt elkezded az adatokat betáplálni az általad használt modellekbe és mutatószámokba; majd – micsoda meglepetés – a következtetéseid visszatükrözik eredeti elfogultságodat.

A torzítás már ott elkezdődik, hogy melyik társaságokat értékeled. Ezek kiválasztása ugyanis nem véletlenszerűen történik. Lehet, hogy olvastál valamit (jó vagy rossz hírt) a cégről a sajtóban; netán valakitől hallottad, hogy ez vagy az a társaság alul- vagy túlértékelt. Majd folytatódik az értékeléshez szükséges információk összegyűjtésével. Az éves beszámoló vagy más pénzügyi jelentések nemcsak a számviteli adatokat tartalmazzák, hanem a teljesítmény vezetői értékelését is, amely gyakran a legkedvezőbb színben írja le az elért számokat.

Hivatásos elemzők esetében *intézményi tényezők* súlyosbítják az eddig leírt torzításokat. Például a részvényelemzők gyakrabban adnak vételi, mint eladási javaslatot – hiszen egyrészt szeretnének jó kapcsolatot ápolni az általuk követett társaságokkal, másrészt ugyanezirányú nyomást érzékelnek saját kollégáik részéről is, akik más üzleteket remélnek kötni ugyanezekkel a cégekkel. Ezen intézményi tényezőkhöz jön még az a *jutalmazási*